

JOSIP LUETIĆ

YU ISSN 0469 — 6255
 NAŠE MORE 31 (5) 209 (1984)

Uvid u međunarodno brodarstvo i u nautičko komercijalnu djelatnost pomoraca, trgovaca i brodova Stona 1563 - 1807. godine

UDK 656.61+339(497.13)»1563/1807«(093)

Umjesto sažetka

O Stonu su pisali mnogi autori različitih struka. Međutim, osim ribarstva i solarstva, ti pisci nisu pisali i o brodarstvu, pomorskoj trgovini i o međunarodno-nautičko-komercijalnoj djelatnosti Stonjana ili o lučkoj djelatnosti stonskih pristaništa. Osim toga u dosadašnjoj objavljenoj literaturi nema niti uvida u življu prisutnost čovjeka i onog odlučujućeg ljudskog faktora u pomorsko-trgovačkom životu Stona. Ovim radom upravitelja Zavoda za povijesne znanosti JAZU u Dubrovniku uspjelo se dobiti obris slike pomorskog života stanovnika i posjetilaca grada Stona i dobilo se siguran uvid u međunarodno brodarstvo i u nautičko komercijalnu djelatnost pomoraca, trgovaca i brodova Stona za vrijeme Dubrovačke Republike (1563—1807). Objavljena su imena stonskih pomoraca, trgovaca, brodovlasnika, ribara, njihova radna mjesta itd. S ovim radom omogućilo se da jednu dosad nepoznatu stranu, ne manje značajnu koliko i zanimljivu privrednu djelatnost stonskih građana, konačno upoznamo.

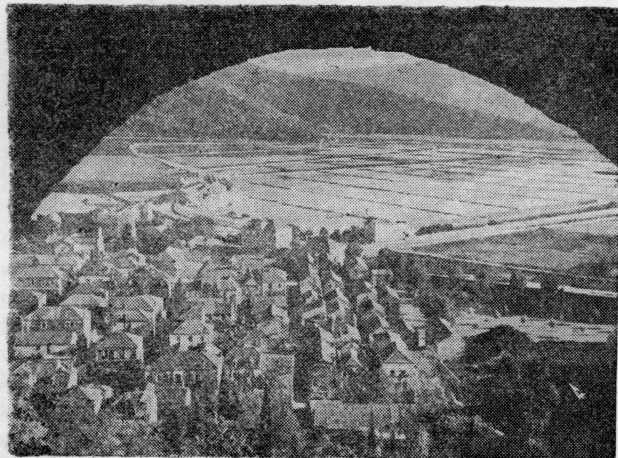
— 0 —

O Stonu su pisali ili se u pisanju doticali Stona (o različitim temama) mnogi autori i publicisti kao na primjer N. Z. Bjelovučić, P. Glunčić (Pavo je objavio popis stonskih knezova, oficijala, kancelara, crkava; pisao je najviše o sudstvu i o solani), P. Skok, M. Vasić, N. Miloš, F. Vlašić, V. Taljeran, V. Fortunić, J. Basioli, L. Beritić (Lukša Beritić je najobimnije, najtemeljitiše izvorno najcjelovitije arhivski istražio i objavio dragocjenu građu o utvrdama i o utvrđenju oba Stona), V. Foretić, V. Trpković, F. Glavina, Z. Šundrica, J. Vasiljević, M. Zaninović, M. Pranić, I. i C. Fisković, A. Dračevac, Lj. Karaman, K. Prijatelj itd. Međutim, osim ribarstva, o solanama i ponešto o brodogradnji, ti se pisci nisu niti doticali brodarstva, pomorske trgovine i međunarodne nautičko komercijalne djelatnosti Stonjana. O tome su vrlo malo i ponešto pisali S. Vekarić i J. Luetić¹ Ali i oni premalo da bi se mogla dobiti i približna slika ili barem uvid u međunarodno brodarstvo i o nautičko komercijalnoj djelatnosti pomoraca, trgovaca i brodova Stona u vrijeme Dubrovačke Republike. Stoga smo morali prići povijesnom istraživanju originalne arhivske građe u najbogatijem arhivskom fondu Historijskog arhiva u Dubrovniku — fondu Dubrovačke Republike. S tim našim istraživanjima uspjelo nam je dobiti barem obris slike pomorskog života stanovnika i posjetilaca grada Stona — i što je još važnije dobila se slika o međunarodnom brodarstvu i o nautičko komercijalnoj djelatnosti Stonjana i Stona u vrijeme dubrovačke države. A da bismo dobili uvid u ponašanje u

nekim odnosima u stonskom društvu i da bismo osjetili življu prisutnost čovjeka i onog odlučujućeg ljudskog faktora u svakodnevnom komunalnom-gradskom životu Stona u to doba, također smo poduzeli naša istraživanja pa smo i tu došli do nekih rezultata. Rezultate tih naših povijesno arhivskih istraživanja sad ćemo na ovom mjestu prvi put objaviti.

— — — — — & — — — — —

Godine 1588. Marin Nikov Brauto(vić) iz Broca govora da će ribati svojim »barkama«. Da li je Frano iz Korčule tada prodao svoju »barku« Marku Mihajlovu da s njom riba u Stonskom kanalu nisam doznao.² Zanimljiv je popis ribara (iz Kobaša i Broca) koji su posjedovali barjele slanih riba: Frano Nenčić, Đuro Najdić, Andrija Milić, Marko Vasiljev(ić). Nismo doznali da li je Aleksandar Di Massimo »fisico e barbiere« tada u Stonu liječio stonske pomorce. U vezi ribarstva spominju se i ovi: Stjepko Marnjičić, Nikola Upirina, Paskoje Betondin, Ivan Bergamin i Lovro Petrović.³ Često se spominje ribanje tratama i mrežama na palamide, tune, srdele itd; pa o ribarnici »u ovom gradu Stonu«, pa zabrane ribanja oko trata srdelara s mrežama »chiamate volgarmente mrescizze« s obzirom da je ta zabrana poznata uopće »u državi našoj niti po danu niti po noći« itd. Petar S. Burićev iz Banića u vezi ribanja imao je neke poslove s Antunom Milićem iz Broca.⁴ Slično je imao i Vice Zanin iz Kotora kada je plaćao Marić Franovu Nenčiću iz Broca iznos od 40 dukata za slane srdele.⁵ Zanimljiva je i ova odredba stonskog kneza: »ne smije se zabraniti Anici Lazovoj ribati te joj se ne smije praviti nikakve poteškoće i štete kada riba — jer »questa povera si mantiene la vita con

Panorama Stona

detta pesca«. Nadalje, ne smije se prodavati riba sakrivicice a niti jedna taverna (krčma) ne smije primiti ribu za prodaju. Osim mreža, mrežica, za ribanje Stonjani upotrebljavaju osti, »parangale«, gavunare i druge ribarske sprave. U testamentu Damjana Paskova Betondića iz Kobaša stoji da je imao 1/3 dijela svih baraka, trata, mreža i ostale ribarske opreme itd. Česte su uredbe o redu prodaje ribe pa i one da se riba odnese na prodaju u Dubrovnik i tome slično.⁶ Predaleko bi nas odvelo kad bi nastavili još o stonskom ribarstvu uopće, ali ćemo ipak spomenuti samo ponešto o brušketama što se je redovno u svim mrakovima obavljalo u Stonu za poste Prapratno, Slano, Kono, Gornji kono, Saplunaora, Srednja, Pržina itd. Na tim brušketama dobijali su pojedine poste ovi patruni ribarskih družina: Damjan Paskojev, Frano Marićev, Marin Nenčić, Ivan Butković, Andrija Milić, Vlaho Milić, Pavo Radičić, Nikola Radić, Nikola Štrbinić, Antun Milić, Božo Marinov(ić), Ivan Genero, Luko Gazivoda, Frano Boškov, Ivan Škrpun, Đuro Hajtilo(vić), Nikola Ogresta (on je u 1667. dobio poste na Saplunari i Srednjoj), Boško Glasović, Ivan Draškov(ić), Ilija Milić, Grgur Matkov(ić), Trojan Kolendić, Batista Škapić, Marko Nikolin, Matija Lorko, Vice Lovrov, Petar Kondenar, Marko Simov, Ivo Kanjac, Mato Betondić, Anto Pišić, Marin Kuvelić, pa Samuel Maestro (dobio je postu Pržinu), Frano Bulica, Nikola Marić, Tonko Kunić, Marin Riveriško, Mojsije Maestro, Pero Bulica, Ivo Radmili, Petar Augustinović, Pavo Franković, Ivan Kaluderac, Stjepan Gazivodić, Ivan Gučetić, Antun Bašica, Petar Arabada, Petar Herceg, Maroje Burić, Pavo Radibratović, Boško Glavić, Niko Zlatarev itd. Među ovim ribarskim družinama, kao svugdje, dolazilo je do sporova i svađa na samim izbrušketanim postama za vrijeme ribanja. Tako je ribar Luko Mihov iz Kobaša izjavio: »Ja znam da mijesi kruh moj gospodar (to je bio patrun-vlasnik broda i mreža) Vicenco Nikolin i Niko Betondić kojega (kruha) prodavaju i Družini od Trakata, a prodavaju ga i svakomu«. Dakle, ovaj vlasnik sredstava za ribanje zarađivao je još i na prodaji svog kruha njegovoj ribarskoj družini. U drugom slučaju ribar Miho Matkov iz Broca dava ovu izjavu: »... istu večer uhitili ... odizgra rečene deset trupa predali smo Matu Betondiću (patrunu-vlasniku sredstava za ribanje) devet, a desetoga (trupa-ribu) smo izjeli

mi Družina (ribarska)«. Dok je ribar Antun Jakšin iz Broca ovo izjavio: »Uhitismo u Traktu Vice Ilijice s Brodaca deset Trupa od kojih poslasmo u Dubrovnik Gospodi dva, a ovdje u Ston Gosparu Knezu i officialim jednoka...«. Nadalje, saopćavamo i ovo: Za vrijeme tu-nolova Vice Ilijice iz Broca skinuo je tratu Mojsije Maestra koja se je nalazila na posti gdje se love tuni, pa u vezi s time ribari Petar Kondenar i drugi davaju izjave: »Kada smo izvadili bruškete od Trupa prid gosparom Knezom Mihom L. Bona... bila je prva doznata za gospara Kneza... druga doznata za Musija Žudela... treća za gospara Pijerka Sargo, a za njime Vicenca Ilijice i tako ostali bruškete kurili su, pa kada je došlo na Trupnju postu našo je traktu Musije Žudela...«. Češće nalazimo zabrane ribanja. Tako je 1680. bila opća zabrana ribanja u morkoj akvatoriji od obale ispod »Svieh Svetih (Kručica) do Stona...«. Nije se smjelo ribati »ni riciakom«. Posebne su uredbe da se riba mora donositi za javnu prodaju u Ston na ribarnicu.

Kamenice su se odvajkada uzgajale u Stonu (Malo more). U ovom razdoblju (17. i 18. st. Kutu su bili najpovoljniji za njihovo uzgajanje a posebno na »postama Pod lokvom« i »Pod gornjom lokvom« koju su u drugoj polovici 18. stoljeća držale članovi obitelji Brbore.⁷

Ribarstvo je prevažna grana stonskog privredijanja koju nismo uzeli u razmatranje, ali smo je morali toliko spomenuti objavivši barem neka imena ribara i patruna ribarskih družina.

— — — — & — — — —

Isto tako nije nam namjera govoriti niti o solanama i o solarima u Stonu, ali zbog vjekovnog prevažnog značaja stonskih solana moramo barem nešto reći. U 1586. godini administrativne poslove u stonskim solanama vodi s uspjehom Antun Sasin (u isto je vrijeme bio izabran za suca u Stonu). U 1594. Antun Sasin (pored ostalog napisao je MRNARICU) bio je tutor Milice pokojnog Nikole Radibratovića i djeci joj. U 1611. spominje se Ivan Sasin i njegovi tutori.⁸

S obzirom da se bavimo brodarstvom obratili smo više pažnje brodovima »barkama« koje su prevozile sol iz Stona u Neretvu i drugdje. Tako je Ivan Framarinčić »patron della barca del trafico di sale« obavio nekoliko prijevoza soli i traži da mu se u redu isplati nol za taj posao. Obično se spominje prijevoz soli »traghetto di quel mare«. Određuju se patruni »baraka« iz Vručice i Janjine da svojim barkama moraju prevoziti sol iz Stona u Neretvu. To su objavili i patruni baraka Stijepo Ivanov iz Hodilja, Ivan Augustinović iz Trpnja, Petar Herkov iz Vručice (ovi su bili kažnjeni da besplatno prevoze sol). Kao patruni baraka što prevoze sol u Neretvu spominju se: Nikola Medović, Frano Pantarulić, a Stijepo Ficojev iz Hodilja prodao je svoj dio u barci solarici. Tu je barku-solaricu imao u zajedništvu s Matom Grgurevim soldatom iz Malog Stona. Ta je Ficovićeve solarica pored ostalog imala jarbol, puta (sartije), lancanu, konop, sidro, kačuo, kormilo, oblicu-lantinu za jedro, dva tanjura itd. U 1664. bio je Damjan Bratić iz Lopuda (tada stanovnik grada Stona) pisar stonskih solana. Malo kasnije bili su patruni solarica Frano Tarkov i Jako Lalić a patrun Mihajlo Martinov iz Briste morao je svojim gripom prevoziti sol. O radnicima u stonskim solanama i o njihovom preteškom poslu a posebno o onima koji su dolazili u sukob s nadglednicima solana bilo bi potrebno posebno

ad. 6. febr. 1667.

Carata la notte del 5. senso di Bruchem.

Prapratno	Bavnardich
Slano	Pasovic Marinov
Kono	Pasovic Damianov
Saplunaora	Jan. Manichien
Gornji kono	Pasovic Glasovich
Srednja	Wienko Lonon
Pržina	Wienko Lonon
Trakata	Wienko Lonon
Stona	Wienko Lonon

U petom mraku 6. IX 1667. brušketom su određene poste za ribanje. Patrun N. Ogresta dobio je najbolje poste. HAD. Diversi di Stagno, 72.1, sv. 50, f. 91

pisati. Osim najamnih radnika na solanama su radili ka-
 žnjenci, jer je to bila najjeftinija (besplatna) radna sna-
 ga. Određuje se da svi brodovi koji plove u Dubrovnik
 moraju ukrcati i dio tereta soli za Dubrovnik. Sredinom
 17. stoljeća Niko Sorkočević bio je upravitelj prijevoza i
 prodaje soli u Neretvi. S obzirom na sporove u radu so-
 lana jedan od radnika ovo izjavljuje: »mi ne smijemo
 običi na slanicu, zašto nas bije — (sudac odgovori:) po-
 dite ne smije vas biti;... rekao je Miho Mitrov (radnik):
 »gosparu da me možete utopiti utopili bi me u žmulu
 vode«. U to je vrijeme u solanama bio »Oficiale« Miho
 Resti. Neko je vrijeme važila zabrana (vlada dubrovačke
 države) prometa soli od Splita do Valone za sve drža-
 vljane Dubrovačke Republike. U to je vrijeme Gabro
 Cerva-Crijević imao vlasništvo od 1/3 jedra, opreme, si-
 dra i drugog u »solarici« patruna Nikole Medovića iz
 Trpnja. Česte su razmirice u vezi oduzimanja soli pa se
 solari prijevoznici pravdaju: »Danas kad smo darovali
 malo soli Milici Matijaševoj iz Maloga Voza što nam je
 darovala zelja (povrća) i što nam je darovao jedan sače-
 dot od njegove lemozine i bilo je (soli) manje od starića«;
 u tome su sudjelovali još i Jakov Begović i Stijepo Ra-
 dica. Više puta obznanjuje se zabrana prolaza i prilaza
 solani. Frano Ficov(ić) i Frano Žile »protti delle saline«
 i pisar solane Nikola Kolendić uređuju oko održavanja
 reda i rada na solani. Tu se spominju radnici Antun
 Vuić, Frano Tarkov, Marić Hajtilov(ić), Jela Ivanova, Vi-
 ce Franušić, Antun Franušić, Miho Krile, Antun Vučica,
 Vuko Kolundija, Pavo Vrtiprah, Ivan Dišupulo i drugi.
 I na kraju 1694. godine bila je izvršena velika krađa soli
 pa se naređuje seljacima Hodilja, Česvinice, Broca, Koba-
 ša da pronađu počinioc te krađe. Ako se ne pronađu
 počinioci seljaci tih sela podmirit će svu štetu. Itd. itd.⁹
 Godišnji prihod od prodaje soli iz Stona iznosio je
 100.000 dukata, a to je išlo u državnu kasu Dubrovačke
 Republike.^{9a}

— — — — — & — — — — —

Eto, kad smo tako barem ponešto doznali nova o
 stonskim ribarima, solarima i solaricama, red je da pro-
 govorimo ponešto najnovijega o kabotažnim brodovima
 »barkama«, brodaricama i prijevoznicama i njihovim pa-
 trunima; a sve to da se malo upotpuni obris slike komu-
 nalnog-gradskog i lokalno primorsko pomorskog života
 Stona i Stonjana.

Godine 1568. ugovorom je zabilježeno prodaje »barke«
 (to nije čamac) sa svojom opremom, veslima, jarbolom,
 sidrom itd. Ta se barka tada nalazila u plovidbi pod
 zapovjedništvom patruna Ivana Nikića iz Broca. Slična
 je kupoprodaja obavljena i u 1574. godini.¹⁰ Nešto u isto
 vrijeme spominju se barke koje prevoze drvo.¹¹ u 1608.
 i u 1609. godini spominje se barka Frana Vladislava iz
 Stona. Tada je patrun barke svojim brodom obavljao ne-
 ki posao. Bilo je strogo zabranjeno s lokalnim brodovima-
 barkama prevoziti krijumčareno vino. Za prekršitelje ka-
 zne su bile vrlo oštre »Tre tratti di corda«, dva mjeseca
 okovan željezom na nogama voziti na galiji i osim toga
 još bi se barka zapalila i uništila.¹² Poslije toga spomi-
 nje se barka Cvjetana Antunova iz Lastova koju je pri-
 mio Frano Đurin iz Broca. Ta je barka imala tri vesla,
 jedra, sidro (»ancora o sia sidro«), kormilo, jarbol, obli-
 cu-lantinu za privez jedra i ostalu opremu.¹⁴ U to je vri-
 jeme iz Malog Stona obavljala plovidbene zadatke barka
 Tomaša Đurđevića.¹⁵ Jedna je stonska barka 1646. godi-

*... l'istoch quale con suo giuram de pose, e dice
 adietro quatro anni Petar Mihov di Baniča ha
 preso da me una barca di rame di G. Divo Ivan
 di Dovo, la quale barca ho consegnata a medesimo
 Petar Mihov e suo fig in obate, et habbiamo ha-
 bito il prezzo di 70 ducati e due scudi
 in sup. il 2.º cap.
 De l'ist. Petar Mihov insieme con suo fig deveso
 il contratto della barca ha preso da vied. G. Divo Ivan man-
 mia ducati tre e 3. 15. anzi l'ist. d'ist. l'ho conde-
 gnata in casa di l'ist. G. Dovo, a cobate di conde. H. d'ist.
 fig. e tant. d'ist. de causa scientie di vied. in sup.
 de l'ist. in sup. de vied. in sup. de vied. in sup. con
 Murina di Slano, e Maestri quela di vied. in sup. da vied.
 amosa.*

*Il signor Murina di Slano ha prodotto con lui un
 nuovo giuram. et l'ist. il primo cap. l'ist. quale
 con suo giuram de pose, e dice narada etri godiva
 bursica namirio ia u Slavin da vied. in sup. da vied.
 Petar Mihov di Baniča ha preso da vied. in sup. da vied.
 Maestri. l'ist. un d'ist. od vied. in sup. l'ist. l'ist.
 di Dovo, i ha brod con suo vied. in sup. vied. in sup.
 Petar Mihov i consegnata in sup. i vied. in sup. de vied.
 hiri in sup. de vied. ducati 100, i vied. in sup. da vied.
 d'ist. il vied. in sup. in sup.
 l'ist. in sup. il 2.º cap.*

Faksimil isprave o izjavi J. Murine iz Slanoga da su Petar
 Mihov(ić) i sin iz Baniča preuzeli brod (barku) u Kobašu.
 HAD. Diversi di Stagno 72.1, sv. 56, f. 48v od 29. VIII
 1697. godine

ne imala jedan jarbol, oblicu za privez jedra, pripone, ko-
 nope, željezno sidro s četiri kraka, lancanu u dva ko-
 mada, kačuo, »un sichio«, kormilo, dva tanjura od drva,
 dva bokala, »una scala« itd.¹⁶ Koliko se ubiralo novca
 od »brodarizze« u Malom moru (to jest »a quel mare«)
 nismo doznali.¹⁷ Nadalje, Miho Petrov rečeni Marinović
 i Marko Vrtiprah oba iz Malog Stona u 1665. godini ku-
 pili su staru barku za 12.— dukata, a prodao im je Antun
 Mišić. Tada je imao barku i Stijepo Herceg (doselio se s
 Mljeta) iz Broca.¹⁸ Stonski židovski trgovac Mojsije Cava-
 lero obavio je sekvestar barke Franice Antunove Milića
 iz Broca (zbog duga). Nisam doznao što je skrivio Frano
 Tarkov — nad njim je izrečena kazna da nitko ne smije
 s njim u njegovoj »barci« raditi niti se voziti u njegovoj
 »barci«.¹⁹ Kabotažni brodar Matko Grgurić iz Malog Sto-
 na prevozio je i dopremao terete žitarica svojom barkom
 iz Dubrovnika a za potrebe stonskog građanstva.²⁰ Za
 takve i bilo koje druge plovidbene zadatke stonske bar-
 ke nisu mogle otploviti iz Stona bez plovidbene dozvole
 koju je izdavao stonski knez.²¹ Evo opet jednog sekve-
 stra barke: Za račun vjerovnika Frana R. D. Ilijina se-
 kvestrana je barka kap. Marka. To je bila veća barka
 koja je imala šest vesala, kormilo, argutlu, sidro, čelo,

drugi komad konopa, jedno barjelo itd.²² Zanimljivo je i ovo: pomorac i brodar Ivan Murina iz Slanoga svjedoči ovo: »nazad četiri godišta bivši se namjerio ja u Kobašu dje vidje da dođe Petar Mihov(ić) iz Banića koji je uzeo (kupio) u Marina Medi iz Trpnja jedan brod od razlogga gospara Pierka di Sorgo i Brod konsenjo rečeni Medi... i ostali su od pogodbe za ti Brod devet dukata i to i oni su ga obadva (Mihović i sin) iz vale, od Kobaša...« Uz Ivana Murine iz Slanoga drugi je svjedok bio Luko Lujak iz Koločepa. Ovdje je potrebno upozoriti: u ovom tekstu govori se samo brod a u tekstu na početku rasprave u talijanskom jeziku uvijek barca.²³

I na kraju treba registrirati ovo: kroz to vrijeme postojala je redovna brodska veza Ston—Dubrovnik. Na toj teretno-putničkoj liniji svojim brodovima »barkama« prevozili su putnike (i to naplaćivali), teret, prtljag i ostalu robu ovi patruni zapovjednici svojih »baraka«: Petar Mlinarić, Antun Glunčić, Marko Šimunin, Nikola Šilo, Vice Franušin, Miho Mlinarić, a u 18. stoljeću još i Luko Perić i Ivo Žile.²⁴

Već nam je u literaturi ponešto poznato o Arsenalu u Malom Stonu i o ratnim brodovima koji su u njemu bili stacionirani.²⁵ Međutim, u ovim našim istraživanjima iz ovog arhivskog izvora nismo mogli doznati nešto posebna zanimljivije. Spomenut ćemo to što nam se činilo za ovaj naš rad interesantnije. Početkom 17. stoljeća u tom Arsenalu bio je Nikola Matkov admiral Arsenala, a poslije njega bio je »Rado Armiraglio di Stagno piccolo« (iako se još spominje »Nicolo Armiraglio«). Mnogo godina poslije (1668) bio je admiral Nikola rečeni Medo. Još u početku 17. stoljeća spominje se Damjan Gojzilo zapovjednik državne-ratne galijice; a uz tu galijicu spominje se i jedna ratna-državna fregata. Ta je ratna flotila (stacionirana u Arsenalu Malog Stona) godinama branila oba Stona prilikom pojavljivanja gusara, hajduka i drugih neprijatelja. Osim što je služila za obranu stonskih obala pazila je i na red u stonskim lukama i pristaništima. Osim galijice i fregate u ovim spisima spominje se još jedan tip ratnog-državnog broda (s glavnim pogonom na vesla) tako zvani »burchio«. Često se burchio spominje kad stonski suci i knez osuđuju prestupnike na vožnju u državnom-ratnom brodu dubrovačke države tipa burchio. A da je taj dubrovački ratni brod burchio imao ponekad posla zasigurno je to bilo 1646. i 1649. i dalje kada su u stonskim vodama namjeravale operirati dvije strane naoružane »barke«; a u 1667 i 1688. bili su češće prisutni naoružani hajdučki i drugi neprijateljski brodovi koji su se kretali od ušća Neretve. Međutim, u 1673. godini zbog opasnosti turskih i drugih naoružanih lađa izvršena je opća zabrana broskog prometa u Malom moru. Tada je dubrovački burchio (razumljivo i drugi ratni brodovi Dubrovačke Republike) imao posebne zadatke u očuvanju dubrovačkih morskih državnih granica.²⁶

----- & -----

U svakodnevnom komunalno-gradskom životu u gradu Stonu bilo bi zaista potrebno posebno više govoriti, ali zasad samo ovoliko. Najprije, u tome životu sudjeluju ovi: Nikola Dabar, Marko Brnjin, Nikola Ljubišić, Nikola Marinović, Nikola Glunčić, Matijaš Andrijin Radibratović, Ivan i Stijepo Đurin (ovi su iz Malog voza), Nikola Lucović, Stijepo Ficović, Đuro Menčetić (bio se pojavio »con una toiaga in mano« pred vratima, a tada se pojavio Nikola Tarko i rekao mu »Došljesam akvje-

tavo i mirio a od sada neću, i da kapetan mene tegne to bi ga ja opario nožem«), Petar Tudeško (bio je soldat), Mato Bulica, Frano Hajtoperović, Niko Sučić, Ivan Žile, Ivan Herkov (soldat-kaplar), Marko Brboleža, Miho Bi-

D. B. di. f. 20 1667

Jedna carnata	6-
4. koreta od sukna nala	6-
Rascia Zagliena nala	3-
Rascia modra nala	3-
Kores veseni od rascie bielie naly	4-
Kores beli od rascie nala	3-
Modraica turskima lakata 18	2-
Dolamilla jedna opsona	3-
Tringa od postava Zagliena nala	1-
Dvije parti od rascie nala	3-
Jedna od brocava nala	2-
Jedna od katalija nala	24-
Jedna naplatu od redke vesena milom veintom i scipionom naly	3-
Dvije od postava skutima vesena burchio nala	3-
Tri koringlie diverse nala	1. 20-
Jedna koringlie opsona naplatu nem nala	2-
Jedna od nella skutima nala	1. 20-
Tri opsona 2-vepna a trachi sklet nala	2. 20-
Polnibilla vesenich diverse naplatu	3. 20-
Jedna koringlie vesena	1. 6-
Tri par koringlie nala	30-
Jedna koringlie od redke diverse	30-
Tri paros beliaua od burchio	30-
Četiri ubudalla spetgliami nala	1. 20-
Dvije koringlie baronich	
Četiri ubudalla	
Dvije lakata opsona	30-
Dvije mahramilla	20-
Dvije lakata redke	20-
Dvije diverse	
Dvije diverse diverse kolara meri	

Faksimil popisa robe Jele pok. Jakova patruna Heraka, stonskog pomorca iz 1667. godine.
HAD. Diversi di Stagno, 72.1, sv. 51, f. 60 i 60v od 2. V 1667. godine

gunac, Frano Frančesković, Nikola Radeljić, Antun Nikić. Ivan Brnjin (»presentato a Ivan Bargnin soldato uno archibugio o sia samokres«), Pavo Radi, Đivan Pribilović, Petar Pavlović, Baro Barin (pripadala mu je »una Cabanizza et una obietalizza«), Ivan Štrbinić, Luko Štrbinić, Antun Spagnoletti, Stjepan Đanović, Ivan Vičanović, Petar Buconić, Tonko Šotrić, Lovro Mlinarić, Luko Mrnarević, Pasko Kužinbrk (soldat), Nikola Ljuban, Miho Bajo, Ivo Vojvoda, Matijaš Buconić, Nikola Vojvoda, Stjepan Čikatović, Nikola Ban, Mato Betondić, Pero Bragulin, Mahmut Aga iz Ljubuškog, Petar Šimunović, Mihajlo Ljepotica, Luka Mihajlović, Antun Brbora, Frano Ivanov Framarinović, Ivan Denalić, Pavo Dabrović, Marko Polanda, Pero Lepeš, Vidoje Oblizalo, Đuro Karač, Niko i Ivo Kuncuo, Vlaho Antunica, Pero Vičan, Mojsije Maestro, Petar Jerinić, Petar Ivanković, braća Mekišić, Mihajlo Điković, Antun Maškarić, Ilija Daničić, Mihajlo Bazdan, Vlaho Sturica, Ivan Delija, Mato i Niko Katičić, Cvjetan Zvijerković, Kuzma Pečarić Makaranin, Stjepan Cvjeta-

nović, Lovro Štrbe, Ivo Matić, Nikola Vlašić, Petar Butijer, Vlahuša Milovčić, Stjepan Grkeš, Angelo Splićanin, Grgur Turković, Stojan Dogandić, Grgur Rječanin, Frano Svilokosović i mnogi drugi koji su registrirani u stonskoj kancelariji.

Nismo mogli doznati u kakvoj »butizi« se u 17. i 18. stoljeću prodavao kruh i na kojem mjestu je bila pekara. Doznali smo da se je kruh prodavao »na dinare«. To nam potvrđuje Marko Lovrov rečeni Crni ovim svojim originalnim dubrovačkim rustičnim govorom: »danaske poslah Frana Framarinića da mi kupi u Ivana Denalića dinar kruha kojega je kupio i donio mi«. Isto tako je to bilo i u Kobašu, pa u Brocama itd. Za pekaru i butigu u kojoj se prodavao kruh znamo da su postojali u Stonu i po odredbi da se redovno pregledavaju vage-mjere što je vrijedilo i za pekare. Da su »komunalci« u Stonu pazili na urednu opskrbu kruhom stonskog stanovništva može nam poslužiti i ovaj primjer iz 1701. godine: Matijaš Boškov iz Topolog izjavljuje vlastima u Stonu: »Danaska

Izdavač i potpisnici Društvenog dogovora o izlaženju časopisa

»N A Š E M O R E«

Socijalistički savez radnog naroda — Dubrovnik

Klub pomoraca »Miho Pracat« — Dubrovnik

Samoupravna interesna zajednica za kulturu općine Dubrovnik

Skupština općine Dubrovnik

Atlantska plovidba — Dubrovnik

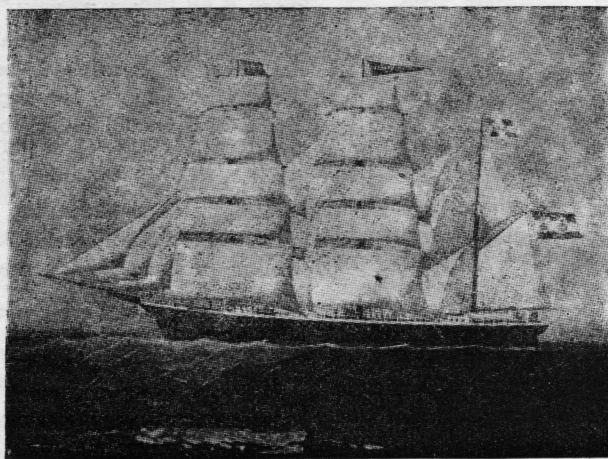
Luka Dubrovnik — Dubrovnik

Meditranska plovidba — Korčula

Društvo za proučavanje i unapređenje pomorstva Jugoslavije u Dubrovniku

Općinsko vijeće SSH — Dubrovnik

Biološki zavod — Dubrovnik

ŽELE DA SVI ČITAOCI

**U POTPUNOSTI BUDU ZADOVOLJNI ZNANSTVENIM,
STRUČNIM I ZANIMLJIVIM PRILOZIMA NA
STRANICAMA ČASOPISA »NAŠE MORE«**

u vrijeme objeda hodio sam po svem Stonu ja i Đuro Raozin iz Topolog za naći kupiti malo kruha što bismo objedovali i nismo mogli naći nigde ni bokun, anci iskalismo i po svim Tovjernami... tada smo pošli u Antonija Ankonitana koji je Kruhar da nam on proda jedan dinar kruha i reko nam je da ga neima ni komada...». Zbog tako nastale situacije stonski knez kaznio je stonske pekare Antonija Ankonitana, Mata Kralja i Đuricu Kralja jer nisu redovno pekli kruh. Prema tom spisu Ankonitano je bio »Pečnik« (pekar).

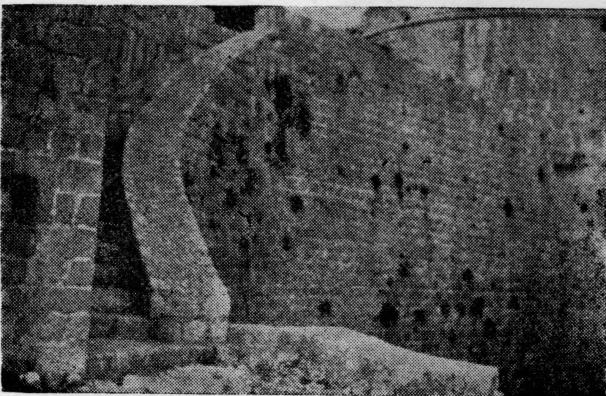
O bekariji to jest o klaonici ima spomena (»bacaria publica«). Inače o klanju stoke i prodaji mesa često se govori u stonskim spisima. Posebno kad je riječ o »kvartijerčima«. Međutim, zanimljiva je izjava Lovra Mlinarića: »Od Uskrsenja pasanoga do danas (3. IV 1679) nije se animala ubilo, nije bilo mesa na Komardi ovdj u Stonu«.

Da li je trgovački poduzetnik David Mojsijev imao radionicu svijeća lojanica ili ih je samo prodavao u svojoj »butizi« nismo mogli doznati. Ali znamo da je stonska kancelarija određivala cijene svijeća a posebno za »candelle di sevo«.

Taverne se spominju u Stonu i drugdje oko Stona. To nam je poznato kad se prilikom službenih pregleda mjera, vaga i mjerica pazilo na točnost baš ovih u stonskim tavernama. U tavernama se ne smije prodavati vino drugim mjerama ili mjericama »se con cutli e mezzo cutli«. Taverne su mogle biti otvorene sve do jedne ure noći (sat poslije zalaza sunca). Kao i u svim tavernama na svijetu svađalo se i prepiralo pa se poslije tužakalo. Tako je to bilo i u stonskim krčmama. Tako se posvadiše zbog »arbero chiamato Cicimak« vlasnika Ivana Brautija iz Broca. Ivan Ljubić iz Hodilja čuo je svađu u kojoj je Matija Vučica izrekla niz najgorih rječurina itd. itd.

Čini se da su ondašnji Stonjani malo pazili na či stoću svoje okoline pa se je moralo opominjati građane Stona na red u držanju čistoće. Više puta je bila oglašena zabrana pranja rublja i ostalog na javnoj česmi-fontani pa zabrana puštanja stoke i domaćih životinja izvan staja itd. Prekršitelji su bili kažnjeni zatvorom. Za stonsku tamnicu-zatvor znamo i iz ovakve izjave: »hodio sam po vašoj zapovjedi ja i Pasko Kužinbrik sodat toliko u Kaštulo koliko u Dvor za vidjet je li se ko prezento u tamnicu, ma nijesmo našli nikoga«.

Osim dosad iznešenog zavirili smo (ali vrlo malo) i u domove-stanove Stonjana. I to preko inventara-popisa pokretne imovine stonskih građana. U tim inventarima pronašli smo »kolarine (od 20 i više zlatnih zrna), koralje, kolarine od bisera, šugamana«, mnoštvo različite vrste

Prilaz na zidine Stona

odjeće (seljačke-rustične i one gradske), »zrcala, zlatnih prstenja s dragim kamenjem, slika, tapita, boca od cakla«, srebrarije, pozlaćenih slika, lovačkih pušaka, knjiga (velikih i malih) »lukjernica, pistola, kandiljera, libara, kosjerača velikih, kosjera, objetalica, kačica, kutla, ražnja, sita, rešeta, mornarskih kasa, mornarskih skrinja, rečina, roseta, klobuka od slame, skandaleta, prosulja, plitica, trepilja, komostru, »Rauciv di marinaro«, »otto braglusce da marinaro«, handara, imbrika od kafe, diversi ferri di Chirurgo« itd. I na kraju ovog našeg izlaganja: u ovom našem istraživanju nismo mogli nešto više doznati tko je sve pohađao i uopće o školi u Stonu. A o zdravlju Stonjana i njihovim gostima i poslovnim ljudima koji su posjećivali Ston brinuli su se (uz »Offitio della Sanita« stonske knežije i stonskog »Ošpedala«) liječnici-fizici i liječnici-kirurzi a i brijači-ranarnici. Među njima isticali su se Vlaho »barbijer« i Tomo kirurg koji je u svojoj kirurškoj praksi upotrebljavao »ugvente, cerotte, polvere costrettiva et altro«. Isto tako bio je vrlo poznat stonski liječnik-kirurg Mato Sivrić.²⁷

Eto, zasad samo toliko u ovom našem uvodnom izlaganju u kojem smo nastojali prikazati dio obrisa slike stonske komunalno-gradske svakodnevnice.

— — — — & — — — —

Sada prelazimo na temu koju smo u naslovu najavili pa ćemo po prvi put iznijeti nove vijesti-priloge iz kojih će se moći vidjeti obrisi međunarodnog brodarstva i ponešto o nautičko komercijalnoj djelatnosti i lučkom poslovanju pomoraca, trgovaca, lučkih radnika i trgovačkih jedrenjaka Stona i Stonjana.

Dana 19. siječnja 1563. godine pred pisarom dubrovačke notarske kancelarije sklopljen je ugovor o pomorskom osiguranju za prijevoz trgovačkih roba (uglavnom koža) što je bilo ukrcano u trgovački jedrenjak kapetana Nikole Franova iz Broca. Taj je teret bio prevezen u Barlettu.²⁸ Tri godine poslije toga i slijedećih godina kap. Nikola Franov obavljao je po nekoliko nautičkih komercijalnih zadataka godišnje prevozeći različite terete iz dubrovačke luke u Barlettu, Bisceglie, i u druge luke Puglie. U 1568. godini stoji zabilježeno da je kap. Nikola Franov iz Broca zapovjednik broda tipa grip (na kojem je bilo uposleno još pet kvalificiranih pomoraca iz Stona) prevozio terete koža, kožica i voska iz Dubrovnika u Barlettu i Bisceglie. Za taj posao kap. Nikola je primio 37 zlatnih škuda. Osiguranje je bilo obavljeno uz rizik od 4%. U drugom spisu stoji da je to bio trgovački jedrenjak tipa sajete. Jedan od glavnih osiguravatelja ovog stonskog transjadranskog i mediteranskog trgovačkog jedrenjaka bio je na daleko čuveni pomorski privrednik Miho Pracat.²⁹ Krajem prosinca 1569. godine u Dubrovniku se osigurava nava imenom »Ogni Santi« koja je bila pod zapovjedništvom kap. Nikole Franova iz Broca. Osiguranje se obavilo za putovanje iz Dubrovnika u Carigrad i natrag. Stijepo Gradić, Trojo Kalošević, Anto i Pavo Gučetić, Vice Orbini, Vice Brzica i drugi dubrovački pomorski privrednici osigurali su taj posao uz rizik od 9%.³⁰ Godinu dana poslije u Dubrovniku se sklapa ugovor o pomorskom osiguranju trgovačkog jedrenjaka kap. Frana Petrova iz Broca. Taj je brod bio nakrcan teretom slanih srdela i druge ribe, a krcalo se u vodama Stona. Osiguranje je započinjalo od dana otplovljenja broda iz Dubrovnika i do iskrcanja tereta u Brindisiju. Anto i Pavo Gučetić, u svijetu čuveni pomorski privrednik Vice Tomov Skočić,

Col nome di Dio, à buo viaggju, guadagno, et saluam.
 Pasquale di Luca di Calanotta, volontariamente et
 con ogni miglior modo, s'assicura et vuol esser assicu-
 rato per tutta quella s'oma di denari, che dalli sotto-
 scribti assicuratori sarà dichiarata, in et sop.^a il corpo,
 et i noli, et in mancamento di noli sopra il corpo
 solo della Nave nointa ogni santi, patroneggiata per
 Nicolo di Fr. di Brozze, o per qual si voglia altra
 persona che la patroneggiasse, volendo che la presente
 sicurtà cominci, et che s'intenda cominciare dal giov-
 no, hoya, et punto ch'essa Nave partiva, o uro sarà
 partita da Const.^a partita che al presente fuisse o non pe-
 rita, et durante per sei mesi continui, et di volonta
 et ordine de' ss.^{ri} Offici sop.^a le sicurtà à ragjo di 10 p.c.
 per il risico, s'assicura, et vuol esser assicurato d'ogni
 caso, pericolo, et infortunio di uino, et humano, pos-

Faksimil dokumenta kojim Pasko Lučin iz Koločepa osigurava stonsku navu »Ogni Santi« koja je bila pod zapovjedništvom kap. Nikole Franova iz Broca. Pomorsko osiguranje počinje danom isplavljenja iz Carigrada. HAD. Noli e sicurtà 56—1a, sv. 6, f. 120v od 23. XII 1569.

buha i drugi bili su osiguravatelji tog posla uz rizik od 8%.³¹ Kormilar-mornar Nikola Markov iz Broca obavio je osobno osiguranje za svoju plovidbu u navi »Santa Maria delle Gratie« koja je bila pod zapovjedništvom kap. Iva Cvjetkova »Ragugea« (nismo doznali da li je bio iz Stona). Ta je nava plovila u pristanište Levanta.³² Na samom početku 1574. godine brod kap. Frana Petrova iz Broca krca teret (koji se je u Dubrovniku osigurao) u Otrantu za luku odredišta Dubrovnik. To su pomorsko osiguranje obavili Jero Gučetić, Simo Zlatarić, Luco Bunčić i drugi dubrovački trgovci.³³ A u 1575. kap. Frano Nenčić iz Broca obavljao je nautičko komercijalna putovanja prevozeći (osigurano) različitu trgovačku robu iz dubrovačkih luka u pristaništa Puglie i tamo preuzimajući druge terete (žitarice, grahorice, ulje itd) koje ih je dopremao u dubrovačke i u stonske luke.³⁴ U 1578, u 1579. i u 1580. godini kap. Frano Petrov iz Broca i kap. Niko Petrov iz Broca prevoze uz ostalu trgovačku robu i konje u Bari, u pristanište Ferrare, u Veneciju i u Rovinj. Terete slane ribe i konje krcalo se u vodama Stona. Kap. Niko je plovio »u konzervi« s brodom kap. Iva Ruska (po noći do Rovinja, a iz Rovinja bez zajedništva u pristanište Ferrare). Za taj posao nol-najam u visini od 66 i 2/3 zlatnih škuda isplatio mu je talijanski trgovac (koji je s njim plovio) Antonio Scalabrino. Taj posao su osigurali 44 dubrovačka trgovca.³⁶ U godinama 1584—1587. zauzet je trgovačko plovidbenim poslovima galijun imenom »Santa Maria delle Miserericordia« koji je bio pod

zapovjedništvom kap. Marina Petrova iz Stona. On je tada prevezio terete kože, kožica, voska itd. iz dubrovačkih luka uglavnom u Anconu i Veneciju. Božo Nalješković, Rafo Gučetić, Brnje Zuzori, Pavo Gučetić, Ivo Sorkočević, Jako Martolosić, Ivo Držić, Frano Sagri-Sagroević, Jero Kaboga, Vice Brzica, Marin Držić i još neki bjehu osiguravatelji — a to su bili sve najpoznatiji dubrovački pomorski privrednici, veletrgovci i bankari. Krcatelji i vlasnici tereta bili su Joseph Benmelech i Salamon Oef (najpoznatiji dubrovački židovski trgovac) te Absalom Almosin i Efraim Nahmias.³⁷ U 1587. u Dubrovniku je obavio pomorsko osiguranje Tomo Vickov Buškain (Buško) za račun Ivana Franušića ukrcan teret slanah srdela u grip kap. Vice Đurova. Taj se je teret srdela ukrcao u Brocama a bio je određen da se iskrcu u Anconi ili u Senigalliji.³⁸ U 1588. kap. Frano Petrov iz Broca, zapovjednik navi »Santa Maria delle Gratie«, obavio je trgovačko plovidbeni zadatak iz Dubrovnika u Napoli. Majka kap. Frana — Jake u toj je godini za svoj račun osigurala teret svojih slanah srdela koji se je ukrcu u Brocama u brod patruna Cvijeta Matkova s Pelješca. Taj je teret bio prevezen u Bari i u Barlettu.³⁹ Nadalje, od 1593. do 1600. pomorski trgovac i brodar kap. Frano Petrov iz Broca obavljao je pomorska osiguranja različitih tereta a ponajviše slanah riba (on je bio ujedno i vlasnik ribarskih brodova, mreža i druge opreme) i konja. Ti su se tereti krcali u Šipanu, Brocama ili (per lui caricati nel Canale di Stagno). Prevozili su se trgovačkim jedrenjacima pa

truna Luke Ivanova s Pelješca, kap. Marka Marinova iz Brsečina (»di Bersecine«), u fregati kap. Nikole Antunova, u brodu kap. Luka Vucichia (Vučića) iz Brindisija. Ti su se tereti iskrcavali u Bariju i u Barletti.⁴⁰

Dana 22. kolovoza 1609. godine Vlaho Franov iz Broca osigurao je 91 barjel slane ribe koje je on ukrcao u Kobašu u grip kap. Cesara iz Bisceglie koji je taj teret iskrcao u Bariju.⁴¹ Brodar, patrun ribarske družine i pomorski trgovac Frano Nenčić iz Broca osigurava (1615) svoje terete slanih riba ukrcane u njegovu »barku«, u fregatu kap. Miha Barbijerića (iz Slanoga) i u urku kap. Ivana Doljanina. Taj se teret prevozi u Bari i u Barlettu. Benedikt Jelić, Pero Zamagna, Božo Gučetić i drugi dubrovački privrednici bili su osiguravatelji ovih poslova.⁴² U 1630. godini Nikola Marinov i Lovro Petrov oba iz Kobasha osiguravaju (u Dubrovniku) teret ukrcanih slanih srdela u grip kap. Damjana Nikolina stanovnika Barlette. Kap. Damjan se obvezao da će taj teret dopremiti i iskrcati u Barletti i u Brindisiju.⁴³ A evo i jednog stonskog mornara koji je u 1664. godini doživio pomorsku havariju. To je bio Frano Antunov koji je bio ukrcan u svojstvu mornara-kormilara na trgovačkom jedrenjaku tipa patača imenom »Madonna del Carmine« koji je bio pod zapovjedništvom kap. Vicka Orebića. Taj je brod pod zastavom Dubrovačke Republike tada plovio u Veneciju.⁴⁴

Kako se to i iz ovog našeg rada može zaključiti velike količine slanih srdela i druge ribe izvozilo se iz stonskih voda u Pugliu i u druga mjesta pa tako i u Senigaliju. Brodar i pomorski trgovac Pavo Brseč iz Slanoga sudjelovao je u tome izvozu i u jednom takvom poslu došlo je i do spora koji su rješavali suci stonske knežije. U tome su poslu sudjelovali Ivan Kanjac i Nikola Paskov.⁴⁵ Drugačiji je bio slučaj nakon što su kap. Vice Franković i patrun Antun Franković svojim brodovima iz Rijeke i Bakra dopremili terete drvene građe u Ston (ta je građa bila upotrebljena za gradnju crkve S. Nikole u Stonu).⁴⁶ Što je skrivio mornar-kormilar Vice Ivanov iz Broca nismo mogli doznati. Ali usprkos kazne koju je bio dobio, dubrovačke vlasti oprostilo mu kaznu i dozvolilo da se može ukrcati i otploviti u Brindisi.⁴⁷ Zanimljivo je svjedočenje Stijepa Hercega iz Broca, a glasi: »prije trešnje (vjerojatno one iz 1667) nekoliko godišta prije pokojni Luka Kristov iz Stona jes navego nekoliko brijeme s mojom filjugom, istom okazionim dohodiobih u Ston u njegovu kuću za adustati među nama konat od Navla i vidio sam u njegovoj kući svake razlike robe toliko od postelje koliko od trpeze i od ognjišta navlastito mjeda i koritra (zacijelo je to kupovao po različitim mediteranskim lukama i to donosio u svoj stonski dom — uostalom kao i mnogi drugi stonski pomorci), bio je oženjen za Katu slugu vlastelina...« (tu su u popisu te stvari a među njima su carigradske posude i plitica iz Tunisa itd).⁴⁸ Dakle, ovaj Stonjanin bio je suvlasnik (vjerojatno i kapetan te filjuge, mediteranskog tipa jedrenjaka) brod u zajednici Stijepa Hercega. U 1702. godini župnik iz Broca Đuro Vaić bio je također suvlasnik trgovačkog broda i to patača imenom »Santissima Madonna di Rosario e San Antonio di Padova«.⁴⁹ Međutim, Ivan Dender iz Malog Stona (preselio se iz Visočana) bio je samo mornar-kormilar ali je poduzimao plovidbe i na trgovačkim jedrenjacima Dubrovačke Republike izvan jadranske plovidbe. U to vrijeme je Dender imao neki spor s Bučonićem iz Stupe i Vičanom iz Topologa.⁵⁰

Dosad smo već mogli dobiti barem približnu sliku o nautičko lučko-pomorsko-trgovačkom poslovanju u ston-

skim lukama i pristaništima — što su uglavnom objavili domaći brodari i trgovci. A sada ćemo ponešto reći o toj lučko pomorsko trgovačkoj djelatnosti stranih pomoraca i njihovih brodova koji su pristajali u stonske luke.

Dana 7. prosinca 1596. godine u Dubrovniku je bio osiguran teret slane ribe koji se je krcao u Brocama a bio je uskladišten pod palubom fregate kap. Teodora iz Molfette. Posao tog pomorskog osiguranja obavili su dubrovački privrednici Niko Boglini i Božo Nalješković.⁵¹ Nismo mogli doznati koji je posao u 1647. obavljao bar-kuzij u Malom Stonu.⁵² U 1666. i u 1667. godini u stonskim vodama nalazile su se perasha »barke« a posebno one koje su bile usidrene u Prapratnoj.⁵³ U slijedećoj godini »nel porto di Stagno piccolo« nešto su se sporili oko lučkih poslova Antun Tupanović i brat Brnje Ljubenkova. Poslije toga su u Prapratnoj pristali dvije tartane i jedna marsilijanka. To su bili naoružani brodovi krcati vojskom, municijom i drugom vojnom opremom. Tu su se sklonuli od nevremena. Tom je prigodom izvršena mobilizacija stonske »teritorijalne obrane«, a bili su pozvani Šotrić, Mlinarić, Raduljić, Ledinić, Sabljčić, Ciglić i drugi.⁵⁴ Slično je bilo i u slijedećoj godini kad su u noći stigle »Il Signor Generale due galere e barche armate in porto di Prapratno«.⁵⁵ Isto tako zbog nevremena i nakon preživjele havarije pojavio se dana 4. prosinca 1677. godine pred stonskim knezom kapetan Batista Rizzo zapovjednik pinka imenom »La Madonna Nuntiatata e santa Maria« te u svojoj izjavi reče: odjedrio sam iz Messine 28. X nakrcan bačvama za krcati vina. Uz mene su još 13 mornara. Stigli smo u Dubrovnik 13. XI pa evo dojedrih u Stonski kanal s Nikom Anticom (Lastovčaninom — trgovcem) da tu krcam. Iz Gruža sam odjedrio 26. XII i u istom danu stigao sam u Stonski kanal gdje sam »uzeo pratiku« (slobodni saobraćaj). Uхвати nas loše vrijeme s kišom. Tu nas napadne gusarska tartana s topovskim hicima. Navališe na nas i opljačkaju nas (loj, ulje, dvopek i drugo što su bili kupili u Gružu). Da spaše goli život mornari poskakaše u more i pobjegoše.⁵⁶ To je potvrdio i Antun Tupanović iz Hodilja koji je svojim brodom prevezio vino na taj mesinski brod.⁵⁷ Dana 4. ožujka 1679. pred stonskim knezom Marinom Cer-va-Crijevićem pojavi se kap. Honorato Aramon zapovjednik nave »Santo Spirito« pa izjavi ovo: na »plaži« Barlette ukrcao sam teret žitarica oko 520 tona da ga prevezem u Napoli, ali me nevrijeme skrene s plovidbenog puta pa dojedrim pod Koločep. A kada smo odjedrili iz Koločepa opet udari fortuna od šiloka pa evo stigismo u Stonski kanal i tu smo se usidrili. Brodski pisar Jerolim Cilighala, pilot Gio. Busier, kormilar toga broda Jakov Lamontar i kap. Mato Miloš »Ragugeo« bijahu svjedoci tih događaja.⁵⁸ U to je vrijeme kap. Mato Miloš (iz Zatona) zapovjednik patača krcao sol u Stonskom kanalu.⁵⁹ Godine 1685. pred Brocama (a 1696. u Prapratnoj) nalazio se mletački brod (patač) pun vojnika pa u vezi s time obavljena je mobilizacija »teritorijalne obrane«. Neki se Stonjani nisu odazvali pa su bili kažnjeni.⁶⁰ S obzirom na te posjete stranih naoružanih brodova izdane su posebne uredbe i uputstva oko prihvata stranih brodova, o davanju »slobodnog saobraćaja«, sanitarne poslove itd. Patrune Vicu Iličića iz Broca i Ivana Pavića, koji su redovno svakih osam dana održavali svojim brodovima »bar-kama« putničko-teretnu i (»pismoosnu«) liniju za Dubrovnik upozorili su da paze na pojave stranih brodova.⁶¹ U početku 1700. u Stonu su trgovali trgovci iz Messine pa u vezi toga evo izjave: »Vi (stonske vlasti) se ne bri-

nite za Divonu (carinu) er mi ne plaćamo nikakve dacije ni Divone u Dubrovniku ni Dubrovčani nami koji krcaju na drijeva (brodove) u Misini jer imamo takva privilegija«. Nikola Milihnić, Andro i Stijepo Radibratović prodavali su tim mesinskim pomorskim trgovcima kožice.⁶² U 1703. godini u luci Kobaš usidrili su se nekoliko stranih brodova s teretom vina, ulja, žitarica i drugog tereta i to prodavali a da nisu na vrijeme obavili lučko carinske formalnosti. U vezi s time stonski knez je poduzeo istragu. S obzirom na to Niko Lučin Sugja iz Kobaša kaže: »Ja nijesam vidio nikoga dohodit od Broda forestjerih er sam s mojim gosparom Damjanom Betondićem bio na Mljetu, ma kad sam došo doma u četvrtak pasani čuo sam od moje žene da su došli Turci (brodovi) u Kobaš te da je kupovao Niko P. Betondić iz rečenih Turaka golokud (kukuruz) po osam dinara...«.⁶³ U 1707. u stonskim vodama boravila je jedna strana »BRACCIERA«, a u 1710. Marin Červica iz Korčule svojom »barkom« dojedrio je u Bistrinu: »Došao sam uzeti nešto šenice što mi su rekli iz Kleka da ću tu naći«. Taj korčulanski brodar kupio je pšenice u Buconića iz Stupe i Jaka Dendera iz Malog Stona. Tih je godina još nekoliko stranih tartana, bračjera, gajeta i barketa posjećivalo stonske luke i pristaništa.⁶⁴ Od 1725. pa do 1740-tih godina u Bistrini i u Malom Stonu obavljali su nautičko lučko trgovačke ooperacije brodovi pod austrijskom zastavom naših Istrana. Najprije se pojavio kap. Jakov Priskiđ (poslije naturalizirani Dubrovčanin i jedan od najpoznatijih dubrovačkih pomorskih privrednika sredinom 18. stoljeća) iz Lovrana. Drugi je Lovranjanin kap. Đuro Papić koji je u Stonu izjavio: »Kada sam bio u Lastovu moj mornar odnio je jednu peču (»tele fiumane«) u Selo za prodati prije nego što je bilo na Divoni u Dubrovniku«. Tako se u Malom Stonu kupovalo u »Patruna Gjura Lovranca s njegovim brodom u portu prid Stonom Maliem« »tele fiumane«. Osim tih »Lovranaca« tu su još pristajali i trgovali ovi Lovranjani: kap. Marko Rubinić i kap. Đuro Advario (oni su usko surađivali s kap. Priskiđem). Osim njih i kap. Antun Blažnić, kap. Niko Blažić, pa patrun Ivan Japić i Ivan Terzi iz Lovrana i Rijeke te patrun Anto Bego iz Makarske i drugi sa svojim brodovima pristajali su i trgovali u Stonu. Nismo mogli doznati da li je Pavo Murati iz Šipana svoju trgovinu slanin srdela koju je kupovao na Brocama prevezio lovranskim brodovima.⁶⁵ Nadalje, »duga barka« (tip broda »Barca longa«) koja je u Stonu boravila 1768. godine vjerojatno je pripadala austrijskoj zastavi naših brodara — možda je baš Grgur Rječanin imao posla s tim brodom. U 1771. u Stonu je napravljen popis robe umrlog kap. Marka Rubinića. Tu je bio prisutan i njegov sin patrun Antun Rubinić iz Lovorna. Dvije godine poslije u Stonu je i brod patruna Ivana Deškovića iz Lovrana.⁶⁷ Pet godina poslije patrun Luka Decandia Molffettano otkupljuje barjele slanin riba u Malom Stonu; skoro u isto vrijeme kad i kap. Antun Rubinić i Andrija Tartaglia iz Lovrana.⁶⁸ A u 1781. godini Marko Nikoln iz Hodilja nam priča: »Nazada pet šest godišta bili su došli neki ljudi iz Lošinja s Brodom na Malo mora prid Mali Ston i rečeni Lošinjani u to brieme kupili su dosta kamenica, para mi se tri stotine košica... to su prodavali Antun Franušić, Ivan Franušić, Matko Tovarac iz Bistrine, Antun Radibratović KAMENIČARI Isto tako »... svako godište dođe ljudi iz Neretve po kamenice«. Dapače: »Neretljani po više puta na godišta užali su dohoditi u Kameničara iz Bistrine... prije feste od Božića i otišli bi njihovim

brodom«. Često »kameničari iz Bistrine prodavaju forestierima kamenice...«. Tako stigla i »jedna barka Višana... u Bistrinu nekoliko lagja. mletački suditi u brodu njihovu« to su bili da u Malom moru kupe kamenice.⁶⁹ Godinu dana poslije obavlja neki posao u Stonu patrun Antun Rubinić iz Rijeke.⁷⁰ A u 1786. kap. Francesco Saverio i Biago Sangileio oba iz Molfette trguju u Stonu.⁷¹ Nešto malo veći posao izvoza slanin srdela obavio je Frano Medi kad je ugovorio s kapetanom Luigijem Lombardijem iz Ancone.⁷² Eto, toliko o stranim moreplovcima i njihovim brodovima. Sada ćemo opet o stonskim zapovjednicima brodova i njihovim trgovačkim jedrenjacima međunarodnog značaja.

Na prvi dan ljeta 1774. godine u kancelariji stonske knežije bilo je ugovoreno: Baldo Fogliaco i Antun Maskarić oba iz Stona poslovno i financijski su se udružili u vlasništvu trgovačkog jedrenjaka mediteranske plovidbe tipa tartanele imenom »Madonna di Rosario«. Taj je brod (s opremom) vrijedio 190 austrijskih talira. Zapovjednik te stonske tartanele bio je Stijepo kap. Pavlina. Dugo je plovila po Mediteranu i dobro je zarađivala ova stonska tartanela. Krajem 18. i prvih godina 19. stoljeća kap. Antun Brbora iz Stona bio je zapovjednik i suvlasnik brika Dubrovačke Republike koji je bio veličine od oko 136 tona nosivosti korisnog tereta. U poslovanju tog brika sudjelovao je i dubrovački židovski trgovac S. Ambonetti. Mnogobrojna i mnogostrana je nautičko komercijalna putovanja obavio kap. Brbora svojim brikom od azovskih pristaništa, preko Carigrada, Izmira, Aleksandrije, Napolija, Genove, Barcelone do Lisabona pa i dalje. ⁷⁴ U isto vrijeme je patrun Nikola Kralj iz Stona bio vlasnik i zapovjednik trgovačkog jedrenjaka jadranske plovidbe tipa pjeleg nosivosti od oko 24 tone korisnog tereta. Taj je stonski pjeleg nosio ime »Madonna del Rosaio« a vijorio je zastavu Dubrovačke Republike. U 1804. godini dobio je dozvolu pa je obavio dva putovanja izvan Jadrana.⁷⁵ Još jedan Stonjanin kap. Baldo Raduljić bio je vlasnik i zapovjednik pjelega koji je bio pod zastavom dubrovačke države. Ovaj je stonski pjeleg obavljao nautičko komercijalne zadatke samo unutar Jadrana.⁷⁶

— — — — & — — — —

Glavni nosioci i najvažniji činioци — članovi brodskih posada — tako intenzivnog i u međunarodnom svijetu odlično poznatog i visoko cijenjenoga milenijskog pomorsko-trgovačkog i brodsko-nautičkog života Dubrovačke Republike ostali su u sjeni arhivske anonimnosti. Tek su poneki dubrovački kapetani i brodovlasnici bili izdvojeni. O njima su stariji povjesničari posebno pisali (Ohmučevići, Miho Pracat, Vice Stjepović Skočibuha i još poneki). Međutim, mi smo objavili više radova u kojima smo objavili popise jednog dijela kapetana, ostalih članova brodskih posada i brodovlasnika trgovačkih jedrenjaka dubrovačke države. U ovom našem radu prvi put objavljujemo za razdoblje od 1797. do 1807. godine popis stonskih (to su oni moreplovcu koje su arhivski izvori označili da su iz Stona) kvalificiranih i visokokvalificiranih pomoraca koji su profesionalno plovili na trgovačkim jedrenjacima Dubrovačke Republike izvan jadranske (duge) i jadranske plovidbe. Ali prije nego što iznesemo taj popis iz 1797—1807. prenosimo onaj već objavljeni popis stonskih pomoraca koji su plovili na trgovačkim jedrenjacima dubrovačke države izvan jadranske plovidbe od 1744. do 1761. godine. To su bili ovi: Antun BAČE,

Marijo BUZDOHAN, Marko M. BUZDOHAN, Ivo IVANOV, Baldo M. MARIĆ, Antun MARKARIĆ, Marin MEDI, Petar J. MLINARIĆ, Miho Peković, Đuro VARIOVIĆ i Ivo ŽILE.⁷⁷ A sada po prvi put objavljujemo najavljeni popis stonskih pomoraca iz 1797—1807. godine: Antun ANTUNICA (1805,14/35), Mato ANTUNICA (1800 — 112, 1801 — 125 i 1805, 17/41), Josip (Jozov) APURGER (1804 17/26; brodski pisar 1805, 18/13), Pero BABICA (1800 — 27), Antun BAČA (1800 — 22), Frano BAČA brodski gvardijan (1799 — 86, 1804, 16/49), Ivo BAČA (1804, 14/17, 1807 — 14/75), Tomo BAČA, 1799 — 86, 1803 — 14/13; ekonom 1804 — 16/64), Niko BAJURIN (1804 — 14/22), Antun BALOVIĆ (1798 — 12/27), Marin BALOVIĆ (1807 — 18/33), Marko BALOVIĆ (1797 — 12/13, kormilar 1799 i brodski gvardijan 1800 — 70), Ivan BANDUR (1803 — 14/13 i 1804 — 16/57), Mato BANDUR (1804 — 14/23), Gregor BAUTOVIĆ (1799 — 101, 1804 — 16/39, 1805 — 1811), Jozo BAUTOVIĆ (1799 — 101, 1802 — 15/19), Mato BAUTOVIĆ (1804 — 17/20), Anto BEGOVIĆ (1800 — 24, 1804 — 16/39), Drano BEGOVIĆ (1797 — 11/29v), Ivan BEGOVIĆ (1798 — 40v), Marin BEGOVIĆ kormilar (1799 — 99, 1801 — 14/4), Stjepo BJELANČIĆ (1800 — 46), Niko BOŠKOVIĆ (1805 — 17/40), kapetan Anto (Antunov) BRBORA (1798 — 37), Andro BULICA (1801 — 104, 1805 — 17/31), Marko BULICA 1806 — 14/40), Baldo CAREVIĆ (1804 — 14/17), Božo CVJETANOVIĆ (1800 — 24 i f. 69), Nikola ČUKOVIĆ (1798 — f. 49), Ivo CARZELJA (1807 — 14/75), Anto DEDOVIĆ vođa palube (1804 — 16/43, 1805 — 18/13), Marin DIŠIPU-

LO (1798 — 42v, 1800 — 48 i f. 71), Marko DIŠIPULO (1801 — 123), Miho GJAJIĆ (1801 — 115, Ivo ĐORIĆ (1797 — 11/26), Niko FICOVIĆ (1804 — 14/21), Ivo FORNJER (1800 — 25), Frano FRANUŠIĆ (1805 — 17/45), Nikola FRANUŠIĆ kormilar (1801 — 91, 1802 — 15/35v i 1804 — 14/21), Frano GLUNČIĆ (1799 — 92 i 1801 — f. 79), Vlaho GLUNČIĆ (1804 — 17/2), Antun GRBIN brodski gvardijan (1792 — 11/32, 1799 — 59v, 1802 — 15/40v i 1806 — 18/20), Miho GUZINA (1805 — 15/46), Đuro HAUZOVIĆ (1798-f. 47), Marko HLA-DILO (1805 — 17/46), Ivo JAKOBOVIĆ (1797 — 16/12v), Ivo KANJ (1804 — 14/29), Baldo KAŠTRAPEL (1800 — 22), Bartul KIRJELEISON kadet (1803 — 13/20), Dmitar KIRJELEISON (1804 — 14/27), Marin KRALJ (1803 — 14/8), Matko KRALJ (1804 — 14/27), Niko KRALJ patrolin-zapovjednik broda (vođa palube 1801 — 14/2, patrolin 1803 — 14/8 i 1804 — 14/23), Stjepo KRILE (1804 — 14/25), Jozo KREŠIĆ (1805 — 14/38), Nikola KREŠIĆ (1803 — 14/13), Božo KRITICA (1798 — 12/29), Ivo KOKOTIĆ (1805 — 14/30), Đuro KULJU-MILOVIĆ brodski pisar-oficir (1798 — 12/28v), Marin KUNICA (1801 — 120 i 1803 — 16/31), Jozo KUNIĆ vođa palube (1804 — 16/48), Ivo KVESTIĆ mali (1797 — 12/8), Pero LEPEŠ kormilar (1805 — 32), Payo LEPEŠ (1805 — 18/3), Damjan LUPI (1797 — 11/53v, 1800 — 69 i 117, te 1805 — 17/45), Đuro MALTA (1800 — 61 i 1807 — 14/75), Matija MARUŠIĆ (1804 — 14/17), Antun MASKARIĆ (1804 — 14/23), Luko MASKARIĆ mali (1797 — 11/11, mornar 1804 — 16/60 i brodski gvardijan 1806 — 18/17), Frano MEDI, brodski pisar

45

Di 30 Maggio 1805

Ruolo del Brigantiera nominato Dva druga
kap. diretta da Cap. Antonio di Pugliesi

Cap. della Band. Antonio di Pugliesi da (Kafji);
 Cap. del Batt. Gio. Pugliesi da D. luogo
 Sorjo. Marino Baiuni, da D. luogo
 Art. Giuseppe Anich da (Kafji)
 Maria. Stefano Cunicich da (Kafji)
 Di 3. maggio 1805 Damiano Lupi da (Kafji)
 Gio. Batt. Ardoro da Sardegna
 Antonio Capo da Barga
 Gotardo Castagna da (Kafji)
 Damiano Damianovich da (Kafji)
 Pietro Sanguinetti, da Sardegna
 Francesco Francich, da (Kafji)
 Gio. Lorco da (Kafji)
 Gio. Stefano Milorovich, dal Borgo

Faksimil potpisa brodske momčadi brika »Dva druga« kap. P. Pugliesi iz Zatona pod zastavom Dubrovačke Republike. Na tome briku plovili su Stonjani Damjan Lupi kao brodski gvardijan i Frano Franušić kao kormilar.

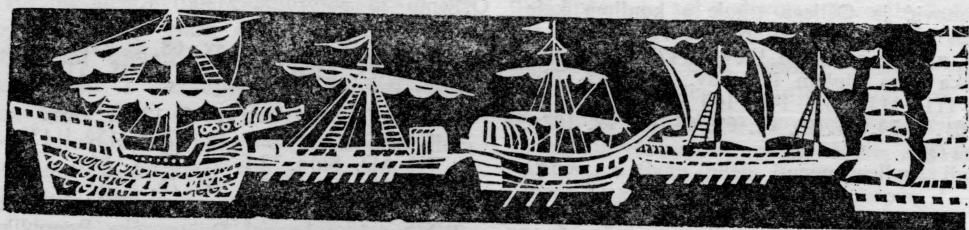
HAD. Ruoli dei bastinenti 56—9, sv. 17, f. 45 iz 1805.

oficir (1797 — 12/15 i 1799-f. 70), Marin MEMUNIĆ (1797 — 11/39), Marin MIHOVIĆ (1803 — 16/28), Ivo MIHOVIĆ (1799-f. 98 i 1803 — 15/43v), Niko Mihov MIHOVIĆ mali (1797 — 12/4v), Ilija MILETIĆ 1801 — 117v), Đuro MILOVIĆ brodski pisar oficir (1799 — 107), Gašpar MILOSLAVIĆ (1803 — 16/6), Antun MIŠETA 1799 — 68 i 1803 — 16/3), Pavo MIŠETA (1803 — 14/8), Frano MLINARIĆ (1807 — 14/64), Ilija MLINARIĆ (1797 — 11/22, kormilar 1803 — 15/54 i gvardijan 1807 — 14/58), Ivo NIKOVIĆ (1803 — 15/50v), Đuro PAVLOVIĆ (1801 — 120v), Ivo PAVLOVIĆ (1803 — 16/20), Nikola PAVLOVIĆ (1798 — 38), Pavo PAVLOVIĆ (1797 — 11/38 i 53v), Stijepo PAVLOVIĆ (1799 — 74 i 1800 — 114), Jako PEČKARIĆ (1799 — 59v), Gregor PERIĆ (1803 — 14/13 1804 — 14/21 i 1805 — 14/36), Pero PERIĆ (1803 — 15/60 i 1805 — 17/49), Jozo PJerOTIĆ (1797 — 11/50 i 1798 — 48v), Frano POLANDA kormilar (1799 — 89 i 1804 — 14/23), Mato POLANDA (1804 — 16/64), Marko PRLENDA mladić (1803 — 15/45), Nikola PUHVICA (1805 — 14/30 i 1806 — 14/41), Đuro RAGUZIN (1798 — 42v), Ivo RADELJIĆ (1804 — 14/17), Jozo RADIBRATOVIĆ brodski pisar oficir (1804 — 16/32), Ivo RADIĆ (1801 — 14/2, kormilar 1803 — 14/8 i 1807 — 14/75), Pero RADIĆ (1798 — 48v), Pero RADIŠ (1803 — 15/58), kapetan Ivo RADULOVIĆ (1805 — 14/36), Pavo RADULOVIĆ (1797 — 11/44), Baldo RADULJIĆ patrolnik broda (1801 — 14/2 i 1804 — 17), Pavo RADULJIĆ patrolnik broda (1806 — 14/49 i

1807 — 14/75), Andro RADINKOVIĆ (1803 — 16/16), Baldo SABLJIĆ (1797 — 11/29v, 16/17), Niko SINICA (1804 — 14/27), Pavo SIMICA (1801 — 79), Niko ŠILJA (1804 — 14/23), Pero ŠIŠINA (mornar 1804 — 14/17 i 1806. gvardijan brodski — 14/43), Andro ŠTRBINIĆ (1804 — 16/35), Pero VOKATIVO brodski pisar oficir (180 — 42, 1805 — 17/36 i 1806 — 18/20), Đuro VODOPIJA 1806 — 14/50), Ivo VUKAŠIN (1802 — 123), Miho VUKAŠIN (1803 — 16/28), Andro VULIĆ (1803 — 15/63), Pero VULIĆ (1800 — 70 i 1804 — 17/12) i Đuro ŽILE (1800 — 45 i 1804 — 14/26).⁷⁸

Eto, priveli smo kraju naš zadatak jer smo zacijelo ovim našim radom dali sigurni uvid u međunarodno brodarstvo i nautičko komercijalnu djelatnost pomoraca, trgovaca i brodova Stona i Stonjana za razdoblje od 1563. do 1807. godine. Toliko smo zasad mogli utvrditi, ali je zasigurno da je toga bilo mnogo više.

Vijestima i podacima iz ovog rada rasvijetlili smo dio prošlosti pomorsko-trgovačko-nautičko-brodskog i lučkog života stanovnika Stona, koje je razotkrilo u jednom određenom vremenu zapretni trag prisutnosti Stonjana i Stona u međunarodnom pomorskom životu. Ako i nismo o ovoj temi više i potpunije govorili, uspjelo nam je izvući iz zaborava imena stonskih pomoraca, trgovaca, brodolasnika i ribara, njihova radna mjesta itd. Našim arhivskim istraživanjem izveli smo na svjetlo dana i omogućili da jednu, ne manje značajnu koliko i interesantnu granu privredne djelatnosti stonskih građana konačno upoznamo.

BILJEŠKE:

¹ Stjepko Vekarić, — Pelješac — Pregled peljeških kapetanskih obitelji. POMORSKA ENCIKLOPEDIJA Jugoslavenskog leksikografskog zavoda. Drugo izdanje, str. 13.

Josip Luetić, O pomorstvu Dubrovačke Republike u XVIII stoljeću. GRAĐA ZA POMORSKU POVIJEST DUBROVNIKA Pomorskog muzeja JAZU u Dubrovniku, knjiga 2, Dubrovnik 1959, str. 80.

² Historijski arhiv u Dubrovniku (dalje samo HAD). Diversi di Stagno (dalje samo Ston 72.1) svezak 38, f. 93v.

³ HAD. Ston 72.1, sv. 40 1600. i sv. 41, f. 107v (1609, 113), f. 123v i f. 183 1610. godine.

⁴ HAD. Ston 27.1, sv. 44 1627, 1628 i 1629; f. 53v i 70 1632; f. 155 1633; f. 155 1633; Sv. 48, f. 135, 138 i 143.

⁵ HAD. Ston 72.1, sv. 46, f. 89.

⁶ HAD. Ston 72.1, sv. 50, f. 42 1665 i f. 42v i 44v; Sv. 51, f. 89v; Sv. 54, f. 24 i 54.

⁷ HAD. Ston 72.1, sv. 54, f. 100, 101v, 109, 123v, 126, 136v; Sv. 55 72.1, f. 65: ribar Vice Denalić iz Broca izjavljuje kako su u Broce došli vojnici: »i mene su porobili — koje sodate upitamo ko ih je poslo da nas robe — koji su rekli: nas je poslo Gospar Maro Bona da vas porobimo što mu nijeste donijeli ribe«. Drugi ribar iz Broca Nikola Herceg to posvjedočuje; — f. 100, 120v, 129 i 132 itd.; Sv. 56, f. 15 i 18 (1696) itd; Sv. 57, f. 8v 1701. godine; f. 17,52 (1703); Sv. 58, f. 52 1708 i f. 72 1709; Sv. 59, f. 20v 1711. godine, f. 52,54v i 60 (1712), f. 82v 1713, f. 126v 1714, f. 63 1716, f. 99v 1718, f. 106 — 109 1719. itd. Sv. 61, f. 14,31 i 53 1724. i 1725; Sv. 64 f. 4, 24,65, 105 itd; Sv. 65, f. 81, 82, 93

1750 — 1753; Sv. 66, f. 11, 47 1756, f. 57 1757, f. 82 1758, f. 107 1759, f. 147v 1760; Sv. 67, f. 4v 1761, f. 82 1764; Sv. 69, f. 151 1772; Sv. 71, f. 2 1777, f. 98v 1778, f. 82 1780, f. 30v 1781. godine; Sv. 76, f. 47 1795; f. 127 1798, f. 150 1799. itd. Inače pregledali smo i proučili sve knjige-sveske serije Diversi di Stagno pa smo sve te bruškete 17. i 18. stoljeća registrirali i spise pripremili. Međutim, opteretili bi ovaj rad ako bi sve te izvore ovdje objavili.

NAPOMENA: U ovom radu su obuhvaćeni Broce i Kobaš kao luke i pristaništa Stona za brodove veće nosivosti.

⁸ HAD. Ston 72.1 sv. 37, f. 191; Sv. 36, f. 235; Sv. 38, f. 10 (1587) i f. 113 (1588), f. 133v (1589), f. 173 (1590); Sv. 39, f. 201v (1594) kao tutor Milice pok. Nikole Andrijana Radibratovića i djeci joj; Sv. 41, iz 1611. godine Ivan Sasin i njegovi tutori.

⁹ HAD. Ston 72.1, sv. 41, f. 47v, 234, 235v (1608 — 1612), f. 258; Sv. 44, f. 43, 44, 53, 70, 77, 155 (1620), f. 78v (1630); Sv. 46, f. 14; radnik u solani reče: »zašto nas bije² (gospar), a na sudu mu kažu »ne smije vas biti«, a radnik solane Miho Mitrov rekao je u solani »gosparu da me možete utopiti utopili bi me u žmulu vode«; f. 87v — 89; f. 116; Sv. 47, f. 31v, 58, 88 (1646); Sv. 48, f. 71, 84, 87; Sv. 50, f. 16v, 18v, 24, 26, 37 (1665); Sv. 51, f. 1v, 15v, 53v (1672) i f. 137 iz 1674; Sv. 52, f. 20v iz 1675. f. 26, 122; Sv. 53, f. 17v, 62 — 63, i f. 72 (1680); Sv. 55, f. 7, 54v i 88 iz 1694. godine; Sv. 56, f. 41, 46, 49, 52v, 75 (1698), f. 81v, 105, 116, 130 131, 109v (1699), f. 122 i f. 153 iz 1701. godine.

¹⁰ Jovan Radonić, Dubrovačka akta i povelje. SAN Beograd 1951. str. 563. O stonskim solanama ponešto vidi i u GRAĐI ZA POMORSKU POVIJEST DU-

BROVNIKA JAZU, knjiga 2, str. 111, 116 i 152.

¹⁰ HAD. Ston 72.1, sv. 33, f. 24 od 29. VIII 1568 i 24. IX 1574.

¹¹ HAD. Ston 72.1, sv. 34 od 19. X 1578.

¹² HAD. Ston 72.1, sv. 41, f. 69v.

¹³ HAD. Ston 72.1, sv. 41, f. 101 i f. 169 iz 1611.

¹⁴ HAD. Ston 72.1, sv. 44 iz 1632. godine.

¹⁵ HAD. Ston 72.1, sv. 45 iz 1637. »Lavorare al burchio« više puta se osuđuje na ovu vrstu kazne.

¹⁶ HAD. Ston 72.1, sv. 47, f. 82.

¹⁷ HAD. Ston 72.1, sv. 48, f. 48v, 137, 138v i 143.

¹⁸ HAD. Ston 72.1, sv. 50, f. 59v i 76.

¹⁹ HAD. Ston 72.1, sv. 51, f. 10 i 24v iz 1671. godine.

²⁰ HAD. Ston 72.1, sv. 51, f. 161.

²¹ HAD. Ston 72.1, sv. 52, f. 122v.

²² HAD. Ston 72.1, sv. 54, f. 13.

²³ HAD. Ston 72.1, sv. 56, f. 48.

²⁴ HAD. Ston 72.1, sv. 54, f. 23 i f. 38 1684. godine. Arboracci e scarmi i Arboracci del porto.

²⁵ Josip Luetić, Galijica Dubrovačke Republike. MORNARIČKI GLASNIK br. 1, Split 1959.

Lukša Beritić, Admirali u starom Dubrovniku. NAŠE MORE br. 3, Dubrovnik 1955. Isti, Dubrovački arsenal. MORNARIČKI GLASNIK br. 5, Split 1956.

²⁶ HAD. Ston 72.1, sv. 41, f. 50, 51v, 68, 86, 138, 161, 183, 174v, 176; Sv. 47, f. 131 i 131v; Sv. 48, f. 152 i 163v (1651); Sv. 50, f. 88v, 93, 101, 105, 125 i 132; Sv. 51, f. 92v, 96 i 167.

²⁷ HAD. Ston 72.1, sv. 39 iz 1594; Sv. 46, f. 42v, 48, 58, 80, 95, 98, 103, 105, 109v, 124, 132; Sv. 47, f. 4, 51 i 117; Sv. 48, f. 36; f. 65, 67, 71v, 122v i 132, 146v; Sv. 50, f. 5, 69 i 70; Sv. 51, f. 39 i 156v; Sv. 52, f. 12v, 20, 76v, 105v, 106, 108v, 147v, 150v (Luko, Marko i Ivo Štrbinić), f. 143v i 199 (1679); Sv. 53, f. 17, 59, 68v, 141v; Sv. 54, f. 167v, 175, 177; Sv. 55, f. 11v, 1693. godine Petar Šimunović iz Ošljega trguje s konjima koje krca »a Mali Vos alla riva del Mare« da se prodadu u Mostaru — f. 53, nadalje f. 83, 90 110v, f. 127 (tu se spominje i mornarska kasa, duhan itd); Sv. f. 9, 45, 78v, 79v, 105v, 110, 111, 113, 132, 145, 160 (1701); Sv. 57, f. 6, 8, 11; Sv. 61, f. 34, 35, 40, 61, 62, 63, 65, 72, 102v, 103, 111 i 143 (1736).

²⁸ HAD. Noli (nolleggiamenti delle navi) e sicurtà marittima, 56 — 1, svezak 1, f. 19 (dalje u tekstu samo Noli).

²⁹ HAD. Noli 56 — 1, sv. 3, f. 1. Noli sv. 3, f. 1; Sv. 4, f. 53v; Noli, Sv. 5, f. 57v, 58, 60v i 62; Noli sv. 5, 62v i 78; Noli 56 — 1b, sv. 1, sv. 34v.

³⁰ HAD. Noli, 56 — 1a, sv. 6, f. 118, 120v, 121 i 123.

³¹ HAD. Noli, 56 — 1a, sv. 7, f. 2.

³² HAD. Noli, 56 — 1a, sv. 8, f. 235.

³³ HAD. Noli, 56 — 1, sv. 10, f. 70.

³⁴ HAD. Noli, 56 — 1, sv. 10 1575.

³⁵ HAD. Noli, 56 — 1, sv. 12, f. 84v od 4. listopada 1578. i f. 252 — 253 iz 1579; Sv. 13, f. 5, 13, 19, i 175 od 22. siječnja, 26. travnja i 16. srpnja 1579; 23. veljače 1580. itd.

³⁶ HAD. Noli, 56 — 1, sv. 13, f. 174v, 176v, 178v — 179.

³⁷ HAD. Noli, 56 — 1, sv. 18, f. 159 od 20. rujna 1584; Sv. 19, f. 109v — 110, 111. od 5. lipnja 1585; Sv. 20, f. 145 od 18. travnja 1586; na f. 153. kaže se da je to galijun kap. Marina Perova »Stagnese«; f. 206 od 10. srpnja 1586. i f. 228.

³⁸ HAD. Noli, 56 — 1, sv. 22, f. 116v.

³⁹ HAD. Noli, 56 — 1, sv. 23, f. 45 i f. 226v — 227.

⁴⁰ HAD. Noli, 56 — 1, sv. 29, f. 278 od 26. listopada 1593; Sv. 30, f. 125v — 126 od 31. prosinca 1594; Sv. 31, f. 127 od 9. lipnja 1595; Sv. 36, f. 99v od 17. rujna 1597; Sv. 40, f. 214 od 27. ožujka 1600. godine. Petar »protto d'aquadutto«, Nikola Gučić, Andro Longo, Ago Pucić, Bartulj, Nalješković i drugi dubrovački pomorski privrednici osiguravali su ove nautičko-komercijalne i lučke poslove.

⁴¹ HAD. Noli, 56 — 1, sv. 49, f. 160.

⁴² HAD. Noli, 56 — 1, sv. 51, f. 197 od 27. travnja 1615, f. 197v i f. 197v; Noli, 56 — 1b, sv. 6, f. 131v od 2. siječnja 1630. godine.

⁴³ HAD. Noli, 56 — 1b, sv. 6, f. 132v od 8. siječnja 1630. Luko i Ivo Sorkočević i Pavo Gundulić bili su osiguravatelji.

⁴⁴ HAD. Consolato di mare — assemblee, 56 — 4, sv. 3, f. 152 od 8. kolovoza 1664. godine.

⁴⁵ HAD. Ston, 72.1, sv. 51, f. 116v, 122 i 159 iz 1674. godine.

⁴⁶ HAD. Ston 72.1, sv. 52, f. 80.

⁴⁷ HAD. Ston 72.1, sv. 54, f. 117 iz 1678. godine.

⁴⁸ HAD. Ston 72.1, sv. 57, f. 5v od 25. travnja 1701. godine.

⁴⁹ HAD. Ston 72.1, sv. 58, f. 78v.

⁵⁰ HAD. Ston 72.1, sv. 58, f. 65v — 66 iz 1710. godine.

⁵¹ HAD. Noli, 56 — 1, sv. 34, f. 247v — 248.

⁵² HAD. Consilium Rogatorum 3, sv. 100, f. 31.

⁵³ HAD. Ston 72.1, sv. 50, 69 (1666), f. 69v i f. 92v.

⁵⁴ HAD. Ston 72.1, sv. 50, f. 137 iz 1668. godine; f. 138v, 140 i 142.

⁵⁵ HAD. Ston 72.1, sv. 50, f. 156, 177.

⁵⁶ HAD. Ston 72.1, sv. 52, f. 134.

⁵⁷ HAD. Ston 72.1, sv. 52, f. 137v iz 1677. godine.

⁵⁸ HAD. Ston 72.1, sv. 52, f. 186.

⁵⁹ HAD. Ston 72.1, sv. 52, f. 188.

⁶⁰ HAD. Ston 72.1, sv. 54, f. 72 (s druge strane knjige f. 1).

⁶¹ HAD. Ston 72.1, sv. 55, f. 26i f. 33 1692. godine.

⁶² HAD. Ston 72.1, sv. 56, f. 146.

⁶³ HAD. Ston 72.1, sv. 57, f. 54.

⁶⁴ HAD. Ston 72.1, sv. 58, f. 45 i f. 86; Sv. 60, f. 24, 25v i 29 (1715).

⁶⁵ HAD. Ston 72.1, sv. 61, f. 34, 35, 36, 38 i f. 39; Sv. 77 f. 18 (1800), f. 24 kap. N. Blažinić umro je u Ošljemu to potvrđuje Matko Kurilić njegov mornar; f. 53, 70v 1801.

⁶⁶ HAD. Ston 72.1, sv. 68, f. 112v 1768. god.

⁶⁷ HAD. Ston 72.1, sv. 69, f. 11, 24v (1771) i f. 189 (1775).

⁶⁸ HAD. Ston, sv. 70, f. 126 i 133v.

⁶⁹ HAD. Ston 72.1, sv. 72, f. 136 i 138.

⁷⁰ HAD. Ston 72.1, sv. 73, f. 84v.

⁷¹ HAD. Ston 72.1, sv. 74, f. 32v.

⁷² HAD. Ston 72.1, sv. 74, f. 41v. U ovome poslu sudjelovao je i konzul Dubrovačke Republike u Anconi, Storani.

⁷³ HAD. Ston 72.1, sv. 69, f. 154.

⁷⁴ HAD. Arboracci dei bastimenti nazionali — 56 — 3, sv. 16, f. 1, 21 i f. 61. Ambonetti je plaćao god. taksu 9 dukata i 8 groša.

⁷⁵ HAD. Arboracci dei bastimenti nazionali 56 — 3, sv. 16, f. 15, 33 i 54.

⁷⁶ HAD. Arboracci dei bastimenti nazionali 56 — 3, sv. 16, f. 3, 23 i 42.

⁷⁷ Josip Luetić, O pomorstvu Dubrovačke Republike u XVIII stoljeću, GRAĐA ZA POMORSKU PUVIJEST DUBROVNIKA, knjiga 2, Pomorskog muzeja Jugoslavenska akademija znanosti u Dubrovniku, Dubrovnik 1959, str. 80.

⁷⁸ Kako smo u tekstu označili taj je popis obrađen prema arhivskoj podseriji Ruoli dei bastimenti Nazionali iz svezaka 11 — 18. Iza imena tih stonskih pomoraca u zagradama prvi brojevi označavaju godinu upisa u »Ruole«, drugi list (folio), a u nekim drugi broj označava svezak »Ruola« a onda list (folio) na kojem je zabilježeno ime i prezime tog stonskog kvalificiranog pomorca.

Osim tih plovilo je još dosta više stonskih pomoraca. Tako su na primjer plovila i dva Stonjanina na dubrovačkoj navi »Madonna di buon consiglio« kap. Toma Mitrovića koji je na proputovanju iz Trsta (s generalnim teretom) u Livorno i Genovu morao svratiti u Stonski kanal. Tada je kod stonske knežije prijavio pomorsku havariju, HAD. Diversa di Stagno 72.1, sv. 46v od 1. XI 1791.